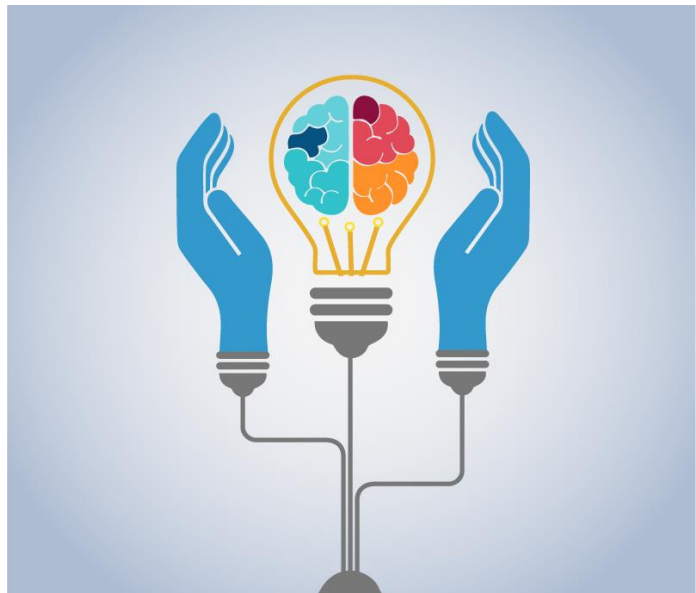

Finansira Evropska unija

Preporuke za mala i srednja preduzeća u oblasti INTELEKTUALNE SVOJINE

Mart, 2021.

Implemented by

NETWORK OF VALUE ADDING LOCAL INNOVATION STRUCTURES

Autor:

Ana Špirić

e-mail: a_spiric@ipr.gov.ba

Disklejmer:

Ove preporuke su pripremljene kroz projekat NOVALIS koji jača konkurentnost metalo-prerade i drvne industrije kao ključnih izvozno orijentisanih sektora sjeverozapadnog dijela Bosne i Hercegovine. NOVALIS je podržan sredstvima Evropske unije (EU) i Njemačkog saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) u okviru EU4Business projekta u BiH. Sadržaj preporuka je isključiva odgovornost autora i ne odražava nužno stanovišta EU ili BMZ-a.

Ove preporuke imaju savjetodavni karakter i ne predstavlja zvaničan stav Instituta za intelektualnu svojinu BiH, njegovih službenika, niti neke druge organizacije i institucije.

Uvod

U cilju podizanja stepena informisanosti o praktičnom značaju sistema intelektualne svojine (IS) za unapređenje poslovanja i konkurentnosti preduzeća, u decembru 2020. i januaru 2021. su održane online obuke na ovu temu. Kao dodatni materijal, pripremljene su smjernice za preduzeća prema temama i pravima IS koje ukazuju na mogućnosti unapređenja konkurentnosti preduzeća putem zaštite i korišćenja prava IS. Prve dvije grupe preporuka se odnose na odlučivanje o korišćenju sistema IS u poslovanju i uspostavljanju efikasnog sistema upravljanja IS, dok se ostale četiri grupe preporuka odnose na proces zaštite različitih oblika intelektualne svojine.

Preporuke su pripremljene u okviru projekta NOVALIS – *Network of Value Adding Local Innovation Structures* koji sufinansira Evropska unija putem *EU4Business* projekta koji zajednički provode GIZ, UNDP i ILO, u okviru Strategija lokalnog razvoja – Programa za lokalnu samoupravu i ekonomski razvoj u Bosni i Hercegovini SR Njemačke.

1. Preporuke za korišćenje sistema IS u okviru poslovnih aktivnosti

- Koristiti sistem nacionalne i međunarodne zaštite intelektualne svojine kao faktor unapređenja inovacija i poslovanja (iskorištavanje sopstvene kompetencije uz istovremeno otežavanje rada drugim učesnicima na tržištu)
- Odabir načina zaštite treba da bude utemeljen na poznavanju svih načina zaštite IS i trajanja prava (način efikasan u pogled cijene zaštite da bi se izbjeglo kopiranje od strane konkurencije).
- Definirati pitanja vlasništva na pravima intelektualne svojine.
- Štititi poslovnu tajnu na osnovu ugovora o povjerljivosti ili neotkrivanju podataka.
- Korišćenje informacija IS u okviru poslovnih strategija radi znatne uštede na planu finansijskih i drugih resursa, posebno na početku procesa razvoja proizvoda (potražiti savjet pravnih zastupnika za prava IS).
- Pretraživati baze patenata radi tehničkih, strateško-ekonomskih i pravnih aspekata, poput:
 - izbjegavanje troškova za istraživanje i razvoj tehnologija i proizvoda koji već postoje,
 - pronalaženje alternativnih rješenja tehničkih problema kroz tehnologije koje nisu stekle pravo patenta ili nisu validne na željenoj teritoriji,
 - procjena patentibilnosti,
 - dobijanje novih ideja za inovacije,
 - uvid u savremene tehnologije u oblasti poslovanja,
 - dalji razvoj inovacija na osnovu postojećih,
 - za pronalaženje poslovnih partnera, dobavljača i saradnika,
 - za praćenje aktivnosti stvarne i potencijalne konkurencije,
 - identifikovanje slobodnog tržišta,
 - za izbjegavanje kršenja tuđih prava,
 - provjera patentibilnosti ličnog izuma na osnovu stanja tehnike,
 - za ulaganje prigovora na odobrenje patenta za koji smatramo da krši naša prava,
 - identifikovanje trendova u tehnološkom razvoju.
- Pretraživati baze žigova radi:
 - provjere da li za određeni znak postoji prijavljen ili registrovan žig na teritoriji zemlje na kojoj se planira vršiti promet roba ili usluga pod tim znakom.
- Pretraživati baze industrijskog dizajna radi:
 - podnošenja zahtjeva za priznanje prava na industrijski dizajn,
 - procjene mogućnosti nesmetane proizvodnje vlastitog industrijskog dizajna,
 - dobijanja informacije o aktivnostima konkurencije,
 - izbjegavanja sporova oko eventualne povrede tuđih prava,
 - provjere tačnosti informacija pri reklamiranju proizvoda kao zaštićenog industrijskog dizajna,
 - ideja za razvijanje sopstvenog industrijskog dizajna.

2. Preporuke za upravljanje intelektualnom svojinom

- Definisanje strategija intelektualne svojine kao dio poslovnih strategija.
- Uspostavljanje efikasnog upravljanja procesima inovacija u preduzećima pomoću različitih alata i procesa.
- Alati i procesi treba da regulišu pitanja: a) povjerljivosti podataka; b) načina bilježenja rezultata procesa inovacije; c) načina izvještavanja o inovaciji unutar preduzeća; d) odabira načina zaštite inovacije; e) načina saradnje sa drugim učesnicima u procesu inovacije; i f) komercijalizacije intelektualne svojine putem proizvodnje proizvoda, licenciranja, prenosa prava ili kreiranje *spin out*-a.

3. Autorska prava

- Potrebno je osigurati zaštitu autorskih prava putem sprovođenja mjera predostrožnosti kao obezbjeđenja dokaza o stvaranju djela poput deponovanja autorskog djela u Institutu za intelektualnu svojinu BiH i/ili isticanja obavijesti o autorskom pravu na djelu.
- Potrebno je primjenjivati tehnološke mjere zaštite ukoliko postoji potreba za zaštitom od neovlašćene reprodukcije i distribucije digitalnih djela.
- Potrebno je umanjiti rizik od povrede autorskih prava drugih lica putem pribavljanja pisanih dozvola za korišćenje zaštićenih autorskih prava i uspostavljanja kontrole učitavanja različitih materijala zaštićenih autorskim pravima sa interneta na lične računare.
- Preispitivanje komercijalizacije autorskog djela kao izvora dodatnih prihoda i definisanja strategija licenciranja (davanje isključive i neisključive dozvole za korišćenje imovinskih prava na djelo).
- Utvrđivanje ko je nosilac imovinskih i moralnih autorskih prava na djelo.

4. Patenti

- Potrebno je dobro poznavanje patentnog sistema kako bi se: mogla izvući maksimalna korist iz vlastitog inovativnog i kreativnog kapaciteta; uspostavila profitabilna partnerstva s drugim vlasnicima patenata; i izbjegla neovlašćena upotreba tehnologija koje su vlasništvo drugih.
- Potrebno je odlučivanje o podnošenju patentne prijave na osnovu analize: a) potencijala tržišta za izuma, b) vrijednosti izuma za posao i za konkurente; c) mogućnosti identifikovanja povrede prava patenta; d) postojanja potencijalnih korisnika licence ili investitora koji bi podržali uvođenje izuma na tržište; e) spremnosti za ulaganje vremena i finansijskih sredstva za zaštitu patenta; f) vjerovatnoće da će konkurenti patentirati izum; i g) opravdanosti ulaganja u troškove patentiranja na osnovu očekivanog profita od ekskluzivnog položaja na tržištu.
- Preispitati alternativne metode zaštite izuma poslovnom tajnom, s obzirom na troškove i dužinu trajanja procesa patentiranja.
- Preporuke za podnošenje patentne prijave:
 - prije podnošenja patentne prijave važno je provjeriti da li izum patentibilan. U vezi s ovim, potrebno je razmotriti važnost angažovanja patentnog zastupnika koji je stručan u odgovarajućoj oblasti tehnike.
 - utvrđivanje najpogodnijeg trenutka za podnošenje prijave u odnosu na tržišne uslove za izum.
 - ne objavljivati podatke o izumu prije podnošenja patentne prijave, kako ne bi bio ugrožen uslov novosti.
 - regulisati pitanja vlasništva patenta i inovatora.
 - utvrditi jasne zakonske rokove za podnošenje patentnih prijava za međunarodnu zaštitu patenta.

5. Žigovi

- Potrebno je osigurati zaštitu znaka za razlikovanje roba ili sluga putem pokretanja postupka zaštite žiga u Institutu za intelektualnu svojinu BiH.
- Potrebno je pokrenuti proces međunarodne zaštite žiga za željena tržišta.
- Pratiti povredu prava vlastitog žiga na nacionalnom i međunarodnom nivou.
- Preporuke u vezi sa odabirom znaka:
 - potrebno je kreirati distinktivan znak
 - provjeriti da li znak zadovoljava zakonske uslove (apsolutni i relativni razlozi za odbijanje prijave žiga, da li može doći do zabune na tržištu).
 - izvršiti pretraživanje registrovanih žigova kako bi se utvrdilo da li je znak za koji se traži zaštita isti ili sličan nekom zaštićenom žigu.
 - poželjno je da znak bude jednostavan za čitanje, pisanje i pamćenje i da je pogodan za svaki oblik oglašavanja.
 - provjeriti da li znak ima neku neželjenu konotaciju u jezicima mogućih tržišta.
 - provjeriti da li odgovarajuće ime domene (internet adrese) slobodno za registraciju.
- Definisati autorsko pravo na dizajnom znaka (ako je znak urađen po narudžbu potrebno je sklopiti ugovor o autorskom djelu).

6. Industrijski dizajn

- Potrebno je osigurati zaštitu industrijskog dizajna putem pokretanja postupka zaštite u Institutu za intelektualnu svojinu BiH.
- Potrebno je pokrenuti proces međunarodne zaštite industrijskog dizajna za željena tržišta.
- Pratiti povredu prava vlastitog žiga na nacionalnom i međunarodnom nivou.
- Preporuke za aktivnosti prije pokretanja postupka zaštite:
 - provjeriti da li dizajn zadovoljava zakonske uslove (da li je nov i da li ima individualni karakter).
 - izvršiti pretraživanje registrovanih dizajna kako bi se utvrdilo da li dizajn za koji se traži zaštita nije isti ili sličan nekom zaštićenom dizajnu.
 - čuvanje tajnosti dizajna je od presudne važnosti, jer je osnovni uslov za zaštitu dizajna da dizajn bude „nov“ (Dizajn koji je već bio predstavljen u javnosti putem reklamiranja u katalogu ili brošuri preduzeća više ne ispunjava uslov „novosti“. On je postao dio javnog dobra i ne može da bude zaštićen osim ako zakon omogućuje tzv. grace-period (najčešće 6 mjeseci).
- Definisati autorsko pravo na dizajnu.